

ANDREA GRIFFANTE

MECENAT I RELIGIA –
FUNDACJA „DZIEŁO NOWEGO TYSIĄCLECIA”
JAK FORMA MECENATU KULTURY
KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

Podstawą mecenatu tradycyjnego była bezinteresowna pomoc i altruizm. We współczesnym kontekście demokracji liberalnej i relatywizmu kulturowego kwestia relacji między mecenatem a kulturą wydaje się, ze względu na szereg nowych elementów, skomplikowana i określana być może jako walka o hegemonię¹. Z jednej strony demokracja liberalna wyraźnie dawała możliwość wpływania na kształtowanie form kultury i wartości, które są w niej przekazywane, prywatnym osobom i ugrupowaniom – liberalny ustrój demokratyczny przeniósł na dziedzinę kultury reguły wolnego rynku, czyniąc ją polem walki między podmiotami gospodarczymi, z drugiej strony rzeczywistość pokazała, że państwo często zostaje jednym z protagonistów życia zarówno gospodarczego, jak i kulturalnego, mimo że natura liberalnej państwowości okresu postmodernizmu jest kojarzona z wolnością indywidualną i ograniczonym mieszaniem się państwa do życia społecznego. Finansowanie projektów kulturalnych i naukowych przez państwo i państwowe komisje prowadzi do transformacji państwa w system nowoczesnego mecenatu, posiadający do swej dyspozycji o wiele większy potencjał i możliwości nadzoru nad procesem kształtowania kultury niż jakikolwiek inny podmiot działający w sferze publicznej.

W kontekście współczesnej demokracji liberalnej, w której różne przejawy kultury materialnej rywalizują ze sobą, kierując się regułami wolnego rynku, zasady relatywizmu liberalnego dotyczą również podstaw tożsamości, w tym

Dr ANDREA GRIFFANTE – Katedra Historii na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, Litwa; adres do korespondencji – e-mail: a.griffante@pmdf.vdu.lt

¹ A. GRAMSCI. *Gli intellettuali e l'organizzazione della cultura*. Torino: Editori Riuniti 1975.

kształtowania się pamięci zbiorowej. Rola pamięci zbiorowej w zachowaniu i przekształcaniu tożsamości narodowej była szeroko omawiana w ostatnich latach. Przy tym warto podkreślenia są dwa elementy. Pamięć zbiorową charakteryzuje (nie tylko w teraźniejszości) przede wszystkim spójność. Z jednej strony protagonistami kształtowania pamięci zbiorowej stają się różne grupy i warstwy społeczne – pamięć zbiorowa pojawia się wówczas jako produkt kulturowy, wynikający ze stałej konkurencji między pamięcią społeczną a odpowiednimi jej znaczeniami², z drugiej strony, w zależności od zmian kontekstu socjopolitycznego lub kulturowego, pamięć danej grupy społecznej, jak i pamięć zbiorowa przechodzą nieustanne transformacje. W liberalnym społeczeństwie masowym sytuację komplikuje charakter rozpowszechniania i recepcji pamięci. Pamięć może okazać się narzędziem do realizacji szeroko rozumianych celów politycznych, społecznych lub kulturowych. Każdy zatem podmiot działający w dziedzinie tworzenia pamięci jest potencjalnym mecenasem kultury. Różnica między podmiotami polega na liczbie kanałów komunikacyjnych i środków finansowych, jakimi dysponują³. Rządzące sfery polityczne lub państwowe mogą dostosować swoje narzędzia instytucjonalne do organizowania pamięci (polityka historyczna), tj. formułowania oficjalnie wybranego i popieranego rozumienia historii, dążąc do zagwarantowania skutecznego rozpowszechniania wybranych wartości (znanie) w sferze publicznej. Mimo że podmioty niepaństwowe dysponują ograniczonymi środkami finansowymi i kanałami komunikacyjnymi służącymi do rozpowszechniania własnych modeli pamięci, ich działalność zmierza do realizacji podobnych celów, acz opiera się na wykorzystaniu kanałów nieinstytucjonalnych oraz metod marketingowych⁴.

Jak w takich warunkach przedstawia się działalność kulturalna Kościoła katolickiego? W jaki sposób staje się on mecenasem kultury w takim państwie jak Polska – postkomunistycznym? Na te pytania spróbuję krótko odpowiedzieć w następnych stronach.

² J. ASSMANN. *Communicative and Cultural Memory*. W: A. ERLI, A. NÜNNING (red.). *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook*. Berlin–New York: De Gruyter 2008 s. 109-118; V. SOFRONOVAS. *Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo moderniuju laikų tyrimams problemas*. W: A. NIKŽENTAITIS (red.). *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: Atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*. Vilnius: Lietuvos Istorijos institutas 2011 s. 60.

³ A. ASSMANN. *Die lange Schatten der Vergangenheit. Erinnerungskultur und Geschichtspolitik*. München: Beck Verlag 2006.

⁴ E. PONCZEK. *Polityka wobec pamięci versus polityka historyczna: aspekty semantyczny, aksjologiczny i merytoryczny w narracji polskiej*. „Przegląd Politologiczny” 18: 2013 nr 2.

Pomimo niewielkich różnic między mechanizmami funkcjonowania procesów kształtowania pamięci a związanymi z nimi kwestiami wykorzystywania nowoczesnych form mecenatu marketingowego istnienie różnych historycznych bądź kulturowych tradycji narodowych nie tylko modeluje treść pamięci rozpowszechnianej przez dany model, lecz także wpływa na kanały wykorzystywane w celu rozpowszechniania oraz utrwalania pamięci.

Opisana sytuacja wygląda dość ciekawie w kontekście polskim. Jak wiadomo, po upadku PRL-u przekształcanie pamięci stanowiło istotną fazę transformacji całej tożsamości narodowej i nowego rozumienia roli państwa polskiego. Dyskusje na temat pamięci narodowej i jej roli w polskiej sferze publicznej rozgorzały na początku XXI wieku. Spór o Jedwabne pokazał pierwsze sprzeczności w martyrologicznej wersji historii Polski. Przełom ten doprowadził do ostrej polemiki na temat tzw. polityki historycznej, która towarzyszyła przejściu do nowego etapu w polityce państwa po PRL-u, kiedy to w 2005 r. osią polskiego systemu politycznego stała się polaryzacja PiS-PO⁵.

Z jednej strony meritum pamięci narodowej stanowił aspekt niedalekiej przeszłości, związany z męczeństwem narodu polskiego w czasach komunistycznych, z drugiej strony zaś nowe warunki życia społecznego burzyły romantyczny obraz owego męczeństwa⁶. Kształtowanie się społeczeństwa demokratycznego i wolnego rynku nie tylko przygotowało podstawy korzystania z nowej wolności, lecz spowodowało transformację społecznej roli Kościoła katolickiego w nowym ustroju socjo-politycznym. W późniejszym okresie PRL-u, kiedy Kościół katolicki był protagonistą opozycji społecznej, jego rola polityczna przejawiała się w ogromnym kapitale symbolicznym. Kościół katolicki był nie tylko jedyną instytucją „polską”, która trwale towarzyszyła narodowi polskiemu podczas zaborów w XIX i okupacji w XX wieku, lecz jego rola pozwalała podkreślić wagę samego katolicyzmu i jego symboliki w dziejach polskich⁷. Dopiero w zmieniających się warunkach

⁵ L. KOCZANOWICZ. *Politics of Time. Dynamics of Identity in Post-Communist Poland*. New York–Oxford: Bergham Books 2008.

⁶ R. TRABA, *Historia jako przestrzeń dialogu*. W: TENŻE. *Historia – przestrzeń dialogu*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN 2006 s. 81-82.

⁷ E. BILSKA-WODECKA. *Secularization and Sacralization. New polarization of the Polish religious landscape in the context of globalization and European integration*. „Acta Universitatis Carolinae”. Geographica 2009 nr 1-2 s. 3-18; S. BURDZIEJ. *Religion and Politics: Religious Values in the Polish Public Square since 1989*. „Religion, State & Society” 33:2005 nr 2 s. 165-174; R. BRIER. *The Roots of the “Fourth Republic”: Solidarity’s Cultural Legacy to Polish Politics*. „East European Politics and Societies” 23:2009 nr 1 s. 63-85; L. STETKIEWICZ. *The Role of*

Kościół katolicki stał się jednym z wielu podmiotów społecznych, mimo że w sferze publicznej *sacrum* nadal pełniło funkcję legitymizacyjną w reprezentowaniu tożsamości narodowej warstw rządzących⁸. Widoczne zmiany dotyczyły także religijności Polaków. Proces indywidualizacji religijności w Polsce został uznawany przez socjologów za „dekompozycję”, tj. proces, „[...] w którym coraz większą rolę odgrywają indywidualne emocje i indywidualne poszukiwania *sacrum*”⁹. Z uwagi na ogromne znaczenie katolicyzmu w prezentowaniu Polski jako przedmurza chrześcijańskiej europejskiej¹⁰ takie nastawienie do prywatyzowania *sacrum* zagroziło nie tylko społecznej roli Kościoła, lecz także niektórym podstawowym obrazom polskiej pamięci zbiorowej.

Utrata przez Kościół katolicki społecznej roli w polskiej sferze publicznej sięga 1989 r. Przyjęcie w 1997 r. nowej konstytucji, w której odrzucono *Invocatio Dei* i odwołania do katolicyzmu, było wyraźną oznaką malejącego wpływu Kościoła na nowy układ polityczny¹¹. Wbrew poparciu przez pravicę postsolidarnościową, a później również PiS modelu pamięci łączącej tożsamość narodową z religijną transformacje polityczne i ekonomiczne „zmusiły” Kościół do refleksji nad swoją rolą w nowej Polsce. Kościół katolicki jako czynnik sfery publicznej, którego udział w politycznej grze został ograniczony na skutek zmian społecznych, w okolicznościach pluralizmu kulturowego i rosnącej konkurencji musiał, z Episkopatem na czele, obmyślić nową strategię działania, która umożliwiłaby mu dalszy wpływ na społeczeństwo polskie i jego wartości oraz nie powodowałoby utraty zainteresowania ze strony odbiorców. Symbolem takiej strategicznej transformacji Kościoła w ramach demokratycznej Polski jest z pewnością usta-

the Catholic Church and Polish Religiosity. „The Journal for the Sociological Integration of Religion and Society” 3:2013 nr 2 s. 1-17.

⁸ S. SAMERSKI, K. ZACH. *Einleitung*. W: S. SAMERSKI, K. ZACH (red.). *Die Renaissance der Nationalpatrone. Erinnerungskulturen in Ostmitteleuropa im 20./21. Jahrhundert*. Köln–Weimar–Wien: Böhlau 2007 s. 1-9; P.M. ZULEHNER. *Gott nach dem Kommunismus*. W: M. DELGADO, A. JÖDICKE, G. VERGAUWEN (red.). *Religion und Öffentlichkeit: Prolegomena und Perspektiven*. Stuttgart: Kohlhammer 2009 s. 59-77.

⁹ I. BOROWIK. *O sekularyzacji z perspektywy socjologicznej: teorie, proces społeczny, empiryczne argumenty*, <http://www.kulturaswiecka.pl/node/19> [dostęp: 20.01.2015]; TAŻ. *The Roman Catholic Church in the Process of Democratic Transformation. The Case of Poland*. „Social Compass” 49:2002 nr 2 s. 239-252

¹⁰ J. TAZBIR. *Polskie przedmurze chrześcijańskiej Europy: mity a rzeczywistość historyczna*. Warszawa: Wydawnictwo Interpress 1987.

¹¹ R. BRIER. *The Roots of the “Fourth Republic”*; G. ZUBRZYCKI. *The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in Post-Communist Poland*. Chicago: University of Chicago Press 2006.

nowienie Dnia Papieskiego, które najlepiej wyjaśnia sens i praktykę mecenatu Kościoła w społeczeństwie masowym. Pomysł ustanowienia uroczystego dnia ku czci papieża Jana Pawła II, obchodzonego corocznie od 2001 r., narodził się w czasie wizyty Ojca Świętego w Polsce w 1999 r. Dzień Papieski nie miał być zwykłym dniem pamięci. Zdaniem inicjatorów powinien świadczyć o wdzięczności i jedności narodu polskiego z Papieżem-Polakiem i promować nauczanie Papieża. Obchody Dnia Papieskiego zapewniają rozwój nowoczesnego mecenatu kulturalnego Kościoła katolickiego. Hierarchowie Kościoła nie zdecydowali się jednak działać w pojedynkę. W 2000 r. została założona Fundacja „Dzieło Nowego Tysiąclecia” (FDNT), odpowiedzialna za organizację i koordynację corocznego Dnia Papieskiego. Podczas gdy Episkopat Polski oficjalnie wskazuje temat i jakiś szczególny aspekt osobowości Jana Pawła II, FDNT wspiera Ogólnopolski Komitet Organizacyjny (OKO). Tak prężnie rozwijająca się struktura organizacyjna doskonale odzwierciedla metody funkcjonowania nowego mecenatu Kościoła polskiego. OKO monitoruje przygotowania do Dnia Papieskiego od strony wspólnot lokalnych oraz koordynuje współpracę z samorządami i stowarzyszeniami¹². Wydawać by się mogło, że działalność OKO polega jedynie na pośredniczeniu między wspólnotami lokalnymi i wyższymi sferami Kościoła, w rzeczywistości pełni on znacznie ważniejszą rolę. Jako ogniwo działające z ramienia władz lokalnych (odpowiedzialnych za udzielanie wsparcia finansowego) jest elementem promującym wymiar lokalny pamięci narodowej o Janie Pawle II. Różne przedsięwzięcia, takie jak spektakle czy koncerty, ale też msze i publiczne spotkania modlitewne, nie są tylko zwykłym przejawem religijności, lecz starają się promować postać Papieża jako ostatniego proroka narodu polskiego. Prelekcje o życiu Jana Pawła II i jego „pielgrzymkach do ojczyzny” funkcjonują dwójako. Po pierwsze, opowiadając o życiu Papieża, niejednokrotnie narzucają one uczestnikom interpretację etapów transformacji PRL-u, która podkreśla rolę Kościoła jako najważniejszego w tej materii czynnika. Akcentowanie roli Papieża i Kościoła katolickiego oraz publiczne praktyki modlitewne, mające szczególne znaczenie narodowe (np. Apel Jasnogórski), jednocześnie łączą fragmenty niedalekiej przeszłości z głębszymi warstwami heroicznej interpretacji dziejów Polski. Dyskurs o katolicyzmie i jego najwybitniejszej postaci, Janie Pawle II, przeistacza historię Polski okresu socjalistycznego w ostatnią fazę oporu Przedmurza chrześcijaństwa przeciwko Wschodowi.

¹² <https://www.dzielo.pl/strona/36/oko-dp> [dostęp: 01.12.2014].

Po drugie, aby udało się zachować i upowszechnić taką „opowieść” o dziejach Polski, potrzebne jest również wsparcie innego rodzaju. Opowieść o dziejach „katolickiej Polski” wydaje się mieć ścisły związek z żywym sensem katolickiej moralności i wartości. Różne aspekty osobowości Jana Pawła II są proponowane przez Episkopat Polski jako tematy Dnia Paieskiego. Niektóre, poprzez pamięć oraz stosunek emocjonalny, aktualizują osobowość Jana Pawła II i wartości katolickie (nadzieja, prawda itp.), pobudzają refleksję na takie właśnie tematy w sferze społecznej. Inne zaś, jak np. dialog, jedność i godność człowieka, wyraźnie dążą do aktualizacji społecznej roli Kościoła w Polsce, umiejącego znaleźć odpowiedź na niejedno nurtujące społeczeństwo pytanie.

FDNT jako centralna instytucja organizacyjna pełni rolę mecenasa właśnie w tej dziedzinie. Oprócz koordynacji działań podejmowanych w ramach Dnia Papieskiego FDNT ma do wykonania jeszcze inne zadania związane z corocznymi obchodami: przyznanie nagrody TOTUS, prowadzenie programu stypendialnego dla młodzieży szkolnej i studentów, organizowanie obozów letnich dla stypendystów oraz przeprowadzenie Konkursu Akademickiego o Stypendium i Indeks im. bpa Jana Chrapka. Nagroda TOTUS, która jest „docenieniem dorobku i skutecznego promowania osób oraz instytucji, których działalność w sposób wybitny przyczynia się do podkreślania wartości wpisanych w człowieka, będących istotną treścią nauczania Jana Pawła II”¹³ oraz inne programy stypendialne to doskonały sposób promowania wartości chrześcijańskich w środowiskach młodzieżowych. Program stypendialny Fundacji polega na przyznawaniu stypendiów szczególnie uzdolnionej i jednocześnie ubogiej młodzieży szkolnej z zaniebanych miejscowości wiejskich i małych miast. Parafie i wspólnoty lokalne odgrywają ważną rolę w wyborze uczniów zdolnych o niskim statusie materialnym. W 2013 r. liczba stypendystów FDNT ze szkół średnich i liceów wyniosła ponad 2200 osób¹⁴. FDNT oprócz przyznawania stypendiów dla uczniów finansuje także program stypendialny dla studentów. Natomiast Konkurs Akademicki o Stypendium i Indeks im. bpa Jana Chrapka, koordynowany przez FDNT razem z Instytutem Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Instytutem Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytutem Polityki Społecznej oraz Instytutem Nauk Politycznych UW, skierowany jest do maturzystów pochodzących

¹³ <https://www.dzielo.pl/strona/3/historia> [dostęp: 01.12.2014].

¹⁴ *Sprawozdanie z działalności Fundacji „Dzielo Nowego Tysiąclecia” za rok 2013*, Warszawa 2013, s. 3.

z małych miejscowości. Laureaci otrzymują indeks na studia dziennikarskie, polityki społecznej i nauk politycznych.

Przyznając stypendia, FDNT nie tylko umożliwia zdolnej młodzieży z niezamożnych rodzin kontynuowanie nauki i podjęcie studiów, lecz także tworzy nową inteligencję chrześcijańską, która kiedyś będzie brała udział w życiu społecznym kraju. Dlatego tak istotne jest, aby wykształcenie nie zostało pozbawione treści patriotycznych. Obozy letnie fundowane przez FDNT służą integracji stypendystów, a także kształtowaniu ich pamięci historycznej. Coroczne spotkania są organizowane w różnych miastach związanych z działalnością Ojca Świętego Jana Pawła II, szczególnymi przejawami katolicyzmu polskiego oraz dziejami Polski XX wieku: obozy stają się dniami skupienia nad przeszłością Polski oraz symbolicznymi obchodami głównych rocznic z historii Polski¹⁵.

Należy podkreślić, że taki nowy sposób mecenatu Kościoła Polskiego ma szczególne wymiary. Mimo że FDNT jest instytucją, której zadaniem jest finansowanie rozmaitej działalności społecznej związanej z osobą Jana Pawła II, to rozmiar jej funduszy przeważnie zależy od darowizn otrzymywanych podczas obchodów Dnia Papieskiego, jak też w ciągu całego roku. Śmiało można powiedzieć, iż Kościół katolicki w Polsce, korzystając ze swojej hegemonii religijnej¹⁶ i pamięci jednej z najwybitniejszych osób współczesnej Polski, dzięki FDNT stał się „mecenasem zbiorowym”. Z jednej strony pamięć o Janie Pawle II wyraża się poprzez mobilizację ludzi wierzących w celu zdobycia środków finansowych, z drugiej strony zbierane fundusze stają się materiałem do wytworzenia nowej inteligencji katolickiej, popierania własnej interpretacji dziejów Polski i kształtowania pamięci zbiorowej.

Omówiony w artykule przypadek jest przykładem zawężenia współczesnego mecenatu. Stosunek między mecenatem a kulturą nie może być traktowany jako zwykła forma finansowania. W warunkach demokracji liberalnej, w której państwo przeważnie nie przestaje odgrywać dominującej roli

¹⁵ Obozy letnie zostały zorganizowane m.in. w Warszawie w 2004 r. (60. rocznica powstania warszawskiego), w Gdańsku, Sopocie i Gdyni w 2005 r. (25. rocznica powstania „Solidarności”), w Poznaniu w 2006 r. (50. rocznica Poznańskiego Czerwca). *Sprawozdanie z działalności Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” za rok 2013*, s. 4.

¹⁶ I.W. SCHRÖDER, *Catholic Majority Societies and Religious Hegemony: Concepts and Comparisons*. W: M. ALIŠAUSKIENĖ, I.W. SCHRÖDER (red.). *Religious Diversity in Post-Soviet Society: Ethnographies of Catholic Hegemony and the new Pluralism in Lithuania*. Farnham: Ashgate, 2012 s. 17-35

w kształtowaniu kultury i świata wartości, mecenat może być formą alternatywnych podstaw cywilizacyjnych, czyli szeroko rozumianej opozycji kulturowej. Tak rozumiany mecenat nie stanowi, nieco paradoksalnie, formy poparcia konkretnych dzieł kulturowych, lecz nową formę oporu przeciwko dominującym formom kultury i związanym z nią wartościom, polegającą na masowej mobilizacji do gromadzenia funduszy oraz wykorzystywaniu ich w celu rozpowszechniania alternatywnej skali wartości.

BIBLIOGRAFIA

- Assmann A.: Die lange Schatten der Vergangenheit. Erinnerungskultur und Geschichtspolitik. München: Verlag Beck 2006.
- Assmann J.: Communicative and Cultural Memory. W: A. ERLL, A. NÜNNING. Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook. Berlin–New York: De Gruyter 2008 s. 109-118.
- BILSKA-WODECKA E.: Secularization and Sacralization. New polarization of the Polish religious landscape in the context of globalization and European integration. „Acta Universitatis Carolinae”. Geographica 2009, z. 1-2, s. 3-18.
- BOROWIK I.: O sekularyzacji z perspektywy socjologicznej: teorie, proces społeczny, empiryczne argumenty. W: <http://www.kulturaswiecka.pl/node/19> [dostęp: 01.12.2014].
- BOROWIK I.: The Roman Catholic Church in the Process of Democratic Transformation. The Case of Poland. „Social Compass” 49:2002 z. 2 s. 239-252
- BRIER R.: The Roots of the “Fourth Republic”: Solidarity’s Cultural Legacy to Polish Politics. „East European Politics and Societies” 23:2009 z. 1 s. 63-85.
- BURDZIEJ S.: Religion and Politics: Religious Values in the Polish Public Square Since 1989. Religion. „State & Society” 33:2005 z. 2 s. 165-174.
- GRAMSCI A.: Gli intellettuali e l’organizzazione della cultura. Torino: Editori Riuniti 1975.
- KOCZANOWICZ L.: Politics of Time. Dynamics of Identity in Post-Communist Poland. New York–Oxford: Bergham Books 2008.
- PONCZEK E.: Polityka wobec pamięci versus polityka historyczna: aspekty semantyczny, aksjologiczny i merytoryczny w narracji polskiej. „Przegląd Polityczny” 18:2013 z. 2 s. 7-22.
- SOFRONOVAS V.: Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo modernių laikų tyrinams problemos. W: A. NIKŽENTAITIS, N. BASANAVIČIAUS. Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: Atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje. Vilnius: Lietuvos Istorijos institutas 2011 s. 39-64.
- SAMERSKI S., ZACH K.: Einleitung. W: S. SAMERSKI, K. ZACH. Die Renaissance der Nationalpatrone. Erinnerungskulturen in Ostmitteleuropa im 20./21. Jahrhundert. Köln–Weimar–Wien: Böhlau 2007 s. 1-9.
- SCHRÖDER I. W.: Catholic Majority Societies and Religious Hegemony: Concepts and Comparisons. W: M. ALIŠAUSKIENĖ, I.W. SCHRÖDER. Religious Diversity in Post-Soviet Society: Ethnographies of Catholic Egemony and the new Pluralism in Lithuania. Farnham: Ashgate, 2012 s. 17-35
- STETKIEWICZ L.: The Role of the Catholic Church and Polish Religiosity. „The Journal for the Sociological Integration of Religion and Society” 3:2013 z. 2 s. 1-17.

- TAZBIR J.: Polskie przedmurze chrześcijańskiej Europy: mity a rzeczywistość historyczna. Warszawa: Wydawnictwo Interpress 1987.
- TRABA R.: Historia jako przestrzeń dialogu. W: TENZE. Historia – przestrzeń dialogu. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk 2006 s. 81-82.
- ZUBRZYCKI G.: The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in Post-Communist Poland. Chicago: University of Chicago Press 2006.
- ZULEHNER P.M.: Gott nach dem Kommunismus. W: M. DELGADO, A. JÖDICKE, G. VERGAUWEN. Religion und Öffentlichkeit: Probleme und Perspektiven. Stuttgart: Kohlhammer 2009 s. 59-77.

MECENAT I RELIGIA –
FUNDACJA „DZIEŁO NOWEGO TYSIĄCLECIA”
JAKO FORMA MECENATU KULTURY KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

Streszczenie

W warunkach demokracji liberalnej, w której państwo przeważnie nie przestaje odgrywać dominującej roli w kształtowaniu świata kultury i wartości, mecenat może być formą alternatywnych podstaw cywilizacyjnych, czyli szeroko rozumianej opozycji kulturowej. Po 1989 r. transformacje polityczne i ekonomiczne „zmusiły” Kościół do refleksji nad swoją rolą w nowej Polsce. Kościół katolicki jako działacz sfery publicznej musiał obmyślić nową strategię działania, która umożliwiłaby mu dalszy wpływ na społeczeństwo polskie i jego wartości oraz nie powodowałyby utraty zainteresowania ze strony odbiorców. Założenie Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” z pewnością jest symbolem takiej strategicznej transformacji Kościoła w ramach demokratycznej Polski i najlepiej wyjaśnia sens i praktyki jego mecenatu w społeczeństwie masowym.

Streszcila Andrea Griffante

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, Dzień Papieski, pamięć zbiorowa, Kościół Katolicki.

PATRONAGE AND RELIGION:
THE “WORK OF THE NEW MILLENNIUM” FOUNDATION
AS A FORM OF CATHOLIC CHURCH PATRONAGE IN POLAND

Summary

In liberal democracies, where the state still plays a fundamental role as the main organizer of culture and values, patronage is not always reduced to mere sponsoring. In some cases, patronage may represent a form of opposition to the dominant cultural canon. After 1989 the transformations in the fields of politics and economics compelled the Catholic Church to re-think its own role in the new state. As a public actor, the Catholic Church was stimulated to find out new work strategies enabling a wider influence in the public sphere. By creating the “Work of the New Millennium” Foundation the Catholic Church aimed to gain a new role in the formation post-communist Poland’s culture and values.

Summarised by Andrea Griffante

Key words: John Paul II, Pope’s Day, collective memory, Catholic Church.